

บทที่ 2

แนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด จากกิจการงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่

องค์การสหประชาชาติในคราวประชุมด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรมเมื่อปี พ.ศ.2506 ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ (1) ต้องมีการเดินทาง (2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และ (3) ต้องมี จุดมุ่งหมายของการเดินทาง

สำหรับจุดมุ่งหมายของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวต้องมีใช้เพื่อการประกอบอาชีพและ ไปอยู่ประจำ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างต่อไปนี้

1. เพื่อพักผ่อนในวันหยุด
2. เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา
3. เพื่อการศึกษา
4. เพื่อการกีฬาและบันเทิง
5. เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ
6. เพื่องานอดิเรก
7. เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร
8. เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ
9. เพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศดังนี้

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้ลำดับที่ 1 เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าออกอื่น ๆ
2. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศนี้ มีส่วนช่วย ในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพชำระเงิน เช่น ในปี พ.ศ.2527 การท่องเที่ยวทำรายได้เป็น เงินตราต่างประเทศ 27,317 ล้านบาทนั้น รายจ่ายจากการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทยเป็นเงินเพียง ประมาณ 7,208 ล้านบาท ส่วนที่เกินคุณนี้จึงมีส่วนช่วยแก้ไขการขาดดุลในด้านอื่นเป็นอย่างมาก

3. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากรอย่างกว้างขวาง สร้างงานสร้างอาชีพมากมายและเป็นการเสริมอาชีพด้วยอาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการผลิตอาหารเพื่อจำหน่ายตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ล้วนเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้เป็นอย่างดี หรือในเมืองท่องเที่ยวก็อาจจะเป็นผู้นำเที่ยวด้วย

4. การท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพอย่างมากมายและกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้คนทำหน้าที่บริการ โดยเฉพาะในธุรกิจทางตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว ฯลฯ ส่วนในทางธุรกิจทางอ้อมอาจเป็นอาชีพเสริม เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน การใช้เวลารว่างมารับจ้างก่อสร้าง เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ใดก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าอาหารซื้อผลิตภัณฑ์พื้นเมือง และหากพักแรม ก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก เงินที่จ่ายออกไปนี้จะไม่ตกอยู่กับโรงแรมแต่จะกระจายออกไปสู่เกษตรกรรายย่อยต่าง ๆ เมื่อหัตถกรรมพื้นเมืองขายเป็นของที่ระลึกได้ก็จะมีการใช้วัสดุพื้นบ้าน มาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกแม้จะเป็นรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เมื่อรวมกันเป็นปริมาณมาก ๆ ก็เป็นรายได้สำคัญ ซึ่งจะกระตุ้นการผลิตอย่างทวีคูณ (Multiplier Effect) ทางการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในลักษณะที่สูงมากเมื่อเทียบกับการผลิตสินค้า หรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ

6. การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย อาจเรียกได้ว่าเป็น Limitless Industry เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ จากสถิติที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวนานาชาติของโลกได้มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ เมื่อปี พ.ศ.2493 นักท่องเที่ยวนานาชาติทั่วโลกมีจำนวนเพียง 25 ล้านคน และได้เพิ่มขึ้นเป็น 290 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2527 กระนั้นก็สิ้นนักวิชาการทางการท่องเที่ยวก็ยังเชื่อว่า ปริมาณการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นแต่เพียงการเริ่มต้นเท่านั้น เพราะว่าประชากรของโลกจะเพิ่มจำนวนขึ้นตลอดเวลา ในขณะที่วิวัฒนาการด้านการขนส่งที่สามารถขนส่งผู้โดยสารได้จำนวนมาก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลง การเดินทางท่องเที่ยวจึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้สูงตั้งแต่ก่อนเท่านั้น การท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นเรื่องของความพึงพอใจของแต่ละบุคคล องค์การสหประชาชาติประกาศว่า “การเดินทางท่องเที่ยวเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่รัฐพึงสนับสนุน”

7. การท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต ไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศเหมือนการเกษตรอื่นๆ ผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เสนอขายให้แก่นักท่องเที่ยว คือ ความสวยงามของธรรมชาติ หาดทราย ชายทะเล ป่าไม้ ภูเขา สภาพอากาศและสิ่งทีมนุญยกก่อสร้างขึ้น เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม โบราณสถาน อาคารบ้านเรือนในท้องถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียม

ประเพณีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นรูปธรรมที่มีความยั่งยืนไม่ผันแปรหรือขึ้นอยู่กับสภาพฝนฟ้าอากาศดังเช่นการผลิตด้านเกษตรกรรม หรืออุตสาหกรรมอื่น ไม่ต้องลงทุนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงได้รับการสนับสนุน และหันมาใช้อุตสาหกรรมนี้เป็นประโยชน์เพิ่มเติมต่ออาชีพเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิม นับเป็นความได้เปรียบอย่างมากของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ทางด้านสังคมนั้น การท่องเที่ยวจะมีส่วนช่วยสนับสนุนส่งเสริมด้านต่างๆ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว สังคมไทยเป็นสิ่งลอมของชาติเก่าแก่สืบเนื่องมาเป็นพันปี จึงมีวัฒนธรรม ระเบียบประเพณี นาฏศิลป์ การละเล่น ฯลฯ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเป็นมรดกตกทอดที่ควรค่าแก่การนำออกเผยแพร่ฟื้นฟู และอนุรักษ์ไว้
2. การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ เมื่อการเดินทางท่องเที่ยวจากภูมิภาคหนึ่งไปยังอีกภูมิภาคหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างประเทศ ก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะได้ช่วยสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งก็จะต้องมีผู้ลงทุนในหลาย ๆ ลักษณะ เป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นเหล่านั้น
3. การท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัยและความมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางไปทีใดจะต้องมั่นใจว่าจะมีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ฉะนั้น แหล่งใดที่นักท่องเที่ยวเข้าไปได้ แหล่งนั้นจะต้องมีความปลอดภัยเพียงพอ
4. การท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพ สัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดีด้วยเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคมได้พบปะทำความรู้จักและเข้าใจกัน เมื่อประชากรในประเทศเดียวกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยการเดินทางไปมาหาสู่กัน ผลก็คือ ความสามัคคีสมานฉันท์ของคนในชาติ ในทำนองเดียวกัน การท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลกที่จะช่วยกันรักษาสัมพันธไมตรีให้มั่นคงเป็นการช่วยจรโลงสันติภาพแก่โลก
5. ช่วยก่อประโยชน์ด้านการศึกษา การที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีโลกทัศน์กว้างขวางยิ่งขึ้น ย่อมทำให้ชุมชนท้องถิ่นต้องการด้านการศึกษา ส่งผลให้คนในชุมชนรู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งอื่นมากขึ้น

6. ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น โดยธรรมชาติของมนุษย์มักจะรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง หากชุมชนมีแหล่งอาชีพ และมีรายได้พอเพียงแก่การยังชีพแล้ว ย่อมไม่อยากจะอพยพจากชุมชนตนเองไปที่อื่น

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจร คือ

1. นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นไม่ได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 ประเภท คือ

- นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Visitor) หมายถึง บุคคลที่มีได้พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย
- นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน (International Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทย แต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน
- นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน (International Excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งโดยมิได้ค้างคืน
- นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Visitor) หมายถึง บุคคลทุกสัญชาติ ที่มีที่พำนักอาศัยถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่ในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีใจเป็นถิ่นที่อยู่ประจำของเขา
- นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไปค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบันแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน
- นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน (Domestic Excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีที่พักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน

2. การตลาดท่องเที่ยว การที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่นั่น จะต้องมีการตลาดท่องเที่ยว ซึ่งการตลาดท่องเที่ยวหมายถึงความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน แล้วใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น โดยการตลาดท่องเที่ยวอาจทำได้ 2 วิธี คือ

- การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

- การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หมายถึง การสื่อสารข้อมูลข่าวสารท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย เป็นต้น เพื่อเชิญชวน กระตุ้น เร่งเร้าให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของตน

3. การขนส่ง เมื่อนักท่องเที่ยวตัดสินใจจะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวใดแล้วก็ต้องมีบริการขนส่งนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ซึ่งการขนส่งหมายถึงการจัดให้มีการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวด้วยยานพาหนะประเภทต่าง ๆ จากภูมิลำเนาไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการและกลับสู่ภูมิลำเนา แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ 1) การขนส่งทางรถยนต์ 2) การขนส่งทางรถไฟ 3) การขนส่งทางเรือ และ 4) การขนส่งทางเครื่องบิน

4. ทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว และเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ

- ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงามตามธรรมชาติสามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น ภูเขา ป่าไม้ น้ำพุร้อน ถ้ำ น้ำตก บ่อน้ำร้อน ชายทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เกาะแก่ง เป็นต้น

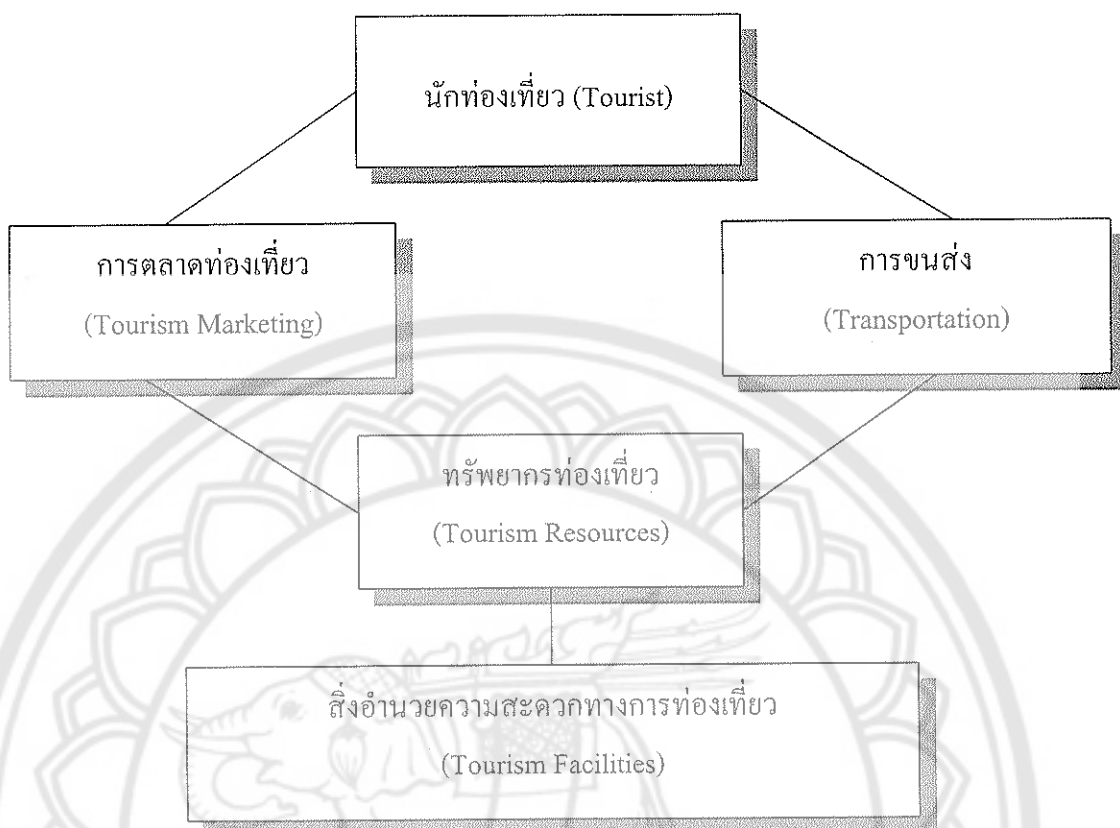
- ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามความประสงค์หรือประโยชน์ของมนุษย์เองที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมในปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น พระราชวัง ศาสนสถาน ชุมชนสถาน พิพิธภัณฑ์ กำแพงเมือง อุทยานประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน เป็นต้น

- ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ซึ่งปฏิบัติยึดถือสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สถาปัตยกรรมในชนบท หมู่บ้านชาวมอญ ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก การแสดงสินค้าพื้นบ้าน การแข่งขันกีฬา งานเทศกาลประเพณีต่างๆ เป็นต้น

5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เป็นสรรพสิ่งที่รองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย โดยสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

- สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยตรง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ประกอบด้วย 2 อย่าง คือ 1) การอำนวยความสะดวกในการเข้าและออกประเทศ เป็นการอำนวยความสะดวกในการผ่านเข้าและออกประเทศของนักท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านขนถ่ายกระเป๋าเดินทาง การตรวจตราหนังสือเดินทาง การตรวจค้นสิ่งของติดตัว การต่อวีซ่า เป็นต้น และ 2) การให้บริการท่องเที่ยว เป็นการให้ความสะดวกในระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะ ได้แก่ การให้บริการ 5 ประเภทคือ 1) บริการขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว 2) บริการที่พักแรม 3) บริการอาหารและบันเทิง 4) บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ และ 5) บริการจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก

- สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยอ้อม เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศแล้ว แม้จะไม่มีนักท่องเที่ยว รัฐบาลก็ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้แก่ประชาชนของตน ส่วนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวถือเป็นผลพลอยได้ ประกอบด้วย 3 อย่างคือ 1) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบายในความเป็นอยู่ และส่งผลเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวด้วย ได้แก่ การสื่อสาร การไฟฟ้า การประปา การคมนาคม การสุขภาพ การศึกษา และการสาธารณสุข เป็นต้น 2) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่รัฐบาลให้ความปลอดภัยทั้งร่างกายทรัพย์สินและการเดินทางแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว ด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและความเดือดร้อนต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เช่น การโจรกรรม ปล้นจี้ ชิงทรัพย์ การก่อความไม่สงบ และความปลอดภัยจากบริการท่องเที่ยว เป็นต้น และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่เสริมหรือสนับสนุนเพิ่มความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว เช่น การบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การบริการเสริมความงาม และการบริการรักษาพยาบาล เป็นต้น

ภาพที่ 1 องค์ประกอบการท่องเที่ยว

แนวคิดและหลักการในการจัดการการท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านั้นยังต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึง กรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้แล้วมิฉะนั้น การจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและ ประสบความสำเร็จ

การพิจารณาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้น จำเป็นต้องพิจารณาระบบย่อยและองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย

ระบบการท่องเที่ยวที่สำคัญจำแนกได้เป็น 3 ระบบ ดังนี้ คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) อันประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะหมายถึงสภาพทางกายภาพของทรัพยากรซึ่งอาจเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนวัฒนธรรมของชุมชน และท้องถิ่น

2. การบริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) ได้แก่ การให้บริการเพื่อการท่องเที่ยว ที่มีอยู่ในพื้นที่หรือกิจกรรมที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น ๆ

3. การตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing) เป็นส่วนของความต้องการในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งหมายรวมถึงกิจกรรม รูปแบบหรือกระบวนการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่

กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวในแต่ละระบบย่อย มีองค์ประกอบอีกมากมายที่มีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์ต่อกัน นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมนอกระบบ เช่น ลักษณะทางกายภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว ภูมิอากาศ ชุมชน กิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในพื้นที่ ระบบนิเวศ ป่าไม้ แหล่งน้ำ และอากาศ ตลอดจนการบริหารและจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมนอกระบบเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

แนวคิดเรื่องความสามารถในการรองรับของพื้นที่

การท่องเที่ยวของประเทศได้เติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นอุตสาหกรรม ความเจริญเติบโตดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมอีกด้วย เช่นเดียวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ หากมีการจัดการที่ดีก็จะมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติมากนัก และจะเป็นอุตสาหกรรมที่คงอยู่ต่อไปได้เป็นเวลานาน การจัดการที่ดีดังกล่าวคือ การจัดการที่ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) กล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเจริญเติบโต แต่ต้องคำนึงถึงขีดจำกัดที่ยอมรับได้เพื่อมิให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากเกินไป

การจัดการตามขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวที่สำคัญมีดังนี้

1. ขีดจำกัดทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับการรักษาสมดุลระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ดังนั้น ในที่นี้จึงหมายถึง จำนวนคนมากที่สุดที่สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยไม่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และไม่ทำให้

ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับมีคุณภาพลดลงจนไม่อาจยอมรับได้

2. ขีดจำกัดทางการตลาด แนวทางนี้เสนอว่า ขีดความสามารถในการรองรับตลาดการท่องเที่ยวจะถึงจุดวิกฤตเมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจนถึงระดับที่ไปขัดขวางความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว

3. ขีดจำกัดของชุมชน กล่าวได้ว่า เป็นขีดจำกัดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับการท่องเที่ยว ก่อนที่ชุมชนบริเวณนั้นจะรู้สึกผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น

แนวคิดการพัฒนอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมามนุษย์เริ่มมีความตระหนักมากขึ้นว่า ความก้าวหน้าและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมของโลกไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำเสีย ขยะ อากาศเป็นพิษ หรือชั้นโอโซนในบรรยากาศถูกทำลาย ความตระหนักในปัญหาเหล่านี้ได้นำมาสู่ความตื่นตัวในเรื่องของการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปได้รับประโยชน์ยิ่งหย่อนไปกว่าชนในรุ่นก่อน ๆ ได้รับ องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
1. ขีดจำกัดและมาตรฐานทางนิเวศวิทยา หรือสิ่งแวดล้อม	ค่านิยม ความเชื่อที่สนับสนุนให้มีการใช้ การบริโภค และการบริการ การจัดการที่คำนึงถึงขีดจำกัดเชิงนิเวศวิทยาและตอบสนองความต้องการของทุกคนอย่างสมเหตุสมผล โดยมีได้ทำให้ระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงกว่าที่เป็นอยู่

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
2. ขีดจำกัดทางสังคมและเศรษฐกิจ	ความสำเร็จของการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เพียงพอกับขนาดประชากรอย่างมีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อความเจริญเติบโตด้านประชากร มีความสอดคล้องกับศักยภาพของระบบนิเวศที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยให้ความสำคัญกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
3. การเข้าถึงทรัพยากรอย่างเสมอภาคและการเพิ่มความพยายามในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ	ความเจริญเติบโตได้มีขีดเพดานสูงสุดด้านจำนวนประชากรหรือการใช้ทรัพยากร ซึ่งหากเกินขีดนี้แล้วจะนำไปสู่ความหายนะทางนิเวศวิทยา แต่ขีดเพดานสูงสุดนี้มีอยู่อย่างแน่นอน แต่ก่อนจะถึงขีดสูงสุดนี้ ทุกฝ่ายต้องเข้าถึงแหล่งทรัพยากรอย่างเสมอภาคและเพิ่มความพยายามในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ
4. การรักษาทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ	การพัฒนาอย่างยั่งยืนกำหนดให้มีการอนุรักษ์ การรักษาและการใช้สายพันธุ์ของพืชและสัตว์อย่างรู้คุณค่า โดยไม่ก่อให้เกิดการสูญสิ้นหรือสูญหายของสิ่งมีชีวิตนั้น ๆ
5. การลดผลกระทบทางลบ	การพัฒนาอย่างยั่งยืนกำหนดว่าผลกระทบทางลบที่มีต่อปริมาณและคุณภาพของทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า และองค์ประกอบอื่นๆ ทางธรรมชาติ จะต้องมีน้อยที่สุด เพื่อรักษาความสมดุลของระบบธรรมชาติเอาไว้
6. การมีส่วนร่วมโดยชุมชน	ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหาร การพัฒนา และการจัดการรวมถึงการมีอำนาจควบคุมการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาใด ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศของท้องถิ่น

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
7. กรอบความคิดเชิงนโยบาย	โลกชีวภาพ คือ บ้านของมวลมนุษยชาติ การมีส่วนร่วม การจัดการร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความมั่นคงทางการเมืองของทั้งโลก

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การจัดการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่นั้น มักประสบปัญหาความขัดแย้งระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนาอยู่เสมอ จนทำให้ผู้กำหนดนโยบาย นักวิชาการ ผู้ประกอบการ รวมถึงประชาชนในท้องถิ่นพยายามหาความหมาย ทางออก และทางเลือกของการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ หรืออาจเรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Ecotourism” ซึ่งเป็นคำที่ผสมกันระหว่างคำว่า Ecology หรือนิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการท่องเที่ยวยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ “Nature Tourism” หรือ “Bio-tourism” หรือ “Green Tourism” แทน “Eco - Tourism” ได้เช่นกัน เพื่อป้องกันให้เห็นว่าเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีปรัชญาพื้นฐานที่มุ่งสู่หรือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะครอบคลุมจัดการท่องเที่ยวที่กว้างขวางกว่า และไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญในการที่จะให้มีการศึกษาหรือเรียนรู้หรือการมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์ เพียงแต่ให้มีการจัดการที่ลด หรือปราศจากผลกระทบ และนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจเป็นสำคัญ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่ได้มีเฉพาะ หรืออาจไม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ได้ การท่องเที่ยว

เชิงนิเวศแบบยั่งยืน (Sustainable Ecotourism) จึงเป็นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ให้คงรายได้ทางการเงินและการจ้างงานสูงสุดไว้ รวมทั้งมีการผดุงไว้ซึ่งองค์ประกอบทางสังคม และวัฒนธรรมของประชากรที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมกับธุรกิจท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ และระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนั้น จะมุ่งเน้นที่มีคุณค่าของธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวไม่ใช่มุ่งเน้นที่การเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ นิเวศทัศนาจร ยังเป็นแนวคิดที่จะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมธรรมชาติศึกษาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะช่วยสร้างรายได้ซึ่งรายได้ส่วนหนึ่งรัฐจะสามารถนำมาใช้ในโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งขณะนี้กำลังประสบปัญหาข้อจำกัดด้านงบประมาณ นอกจากนี้แล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มรายได้ เมื่อประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็จะช่วยลดความจำเป็นในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อดำรงชีพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

กิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นกิจกรรมหลัก มีดังนี้ คือ

- 1) กิจกรรมการเดินป่า (Hiking/ Trekking)
- 2) กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (Nature Education)
- 3) กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ (Nature Photography, Video Tapping And Sound of Nature Audio Taping)
- 4) กิจกรรมส่อง/ดูนก (Bird Watching)
- 5) กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ (Cave Exploring/ Visiting)
- 6) กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (Sky Interpretation)
- 7) กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (Boat Sightseeing)
- 8) กิจกรรมพายเรือแคนู/ เรือคายัก/ เรือใบ/ เรือใบ (Canoeing/ Kayak/ Rowing/ Sailing)
- 9) กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkel Skin Diving)
- 10) กิจกรรมดำน้ำลึก (Scuba Diving)

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องจัดเป็นกิจกรรมเสริมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- 1) กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (Relaxing)
- 2) กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (terrain/ Mountain Biking)
- 3) กิจกรรมปีน/ ไต่เขา (Rock/ Mountain Climbing)
- 4) กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ (Tent Camping)
- 5) กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก (Hang Glider)
- 6) กิจกรรมล่องแพยาง/ แพไม้ไผ่ (White Water Rafting)
- 7) กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร (Picnicking)
- 8) กิจกรรมเที่ยวน้ำตก (Waterfall Visits/ Exploring)
- 9) กิจกรรมวินด์เซิร์ฟ (WindSurfing)

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะพิจารณาได้จากองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ

1. การดำเนินกิจการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อ ชุมชน ขนบธรรมเนียม

ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว

4. การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

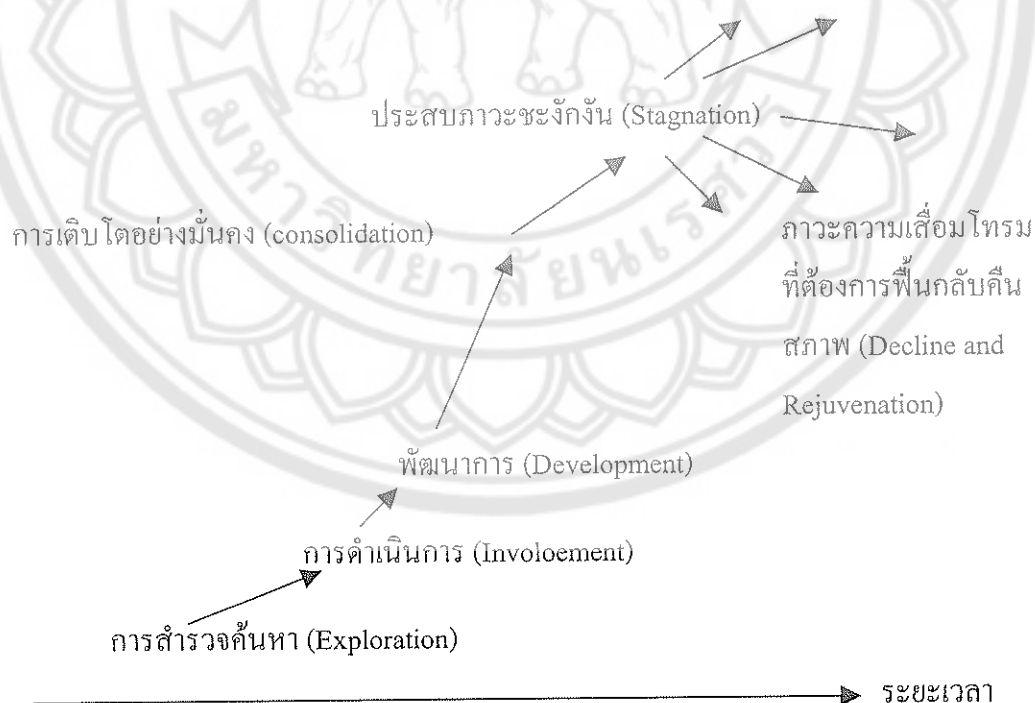
การประชุม Globe'90 ณ ประเทศแคนาดา ได้รายงานเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ไว้ว่า “เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหลายทั้งปวงนั้น จะต้องหาแนวทางในการเติมเต็มต่อความปรารถนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และความสวยงามสุนทรียภาพ ขณะเดียวกันก็ต้องพยายามที่จะรักษาความขัดแย้งทางสังคม กระบวนการทางนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบสนับสนุนคุณภาพชีวิตที่ดำรงอยู่” (Tourism Canada, 1990) ซึ่ง Murphy (1996) ได้อธิบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีการทำลายล้างกันอย่างต่อเนื่อง
2. การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมสำคัญในการแสวงหาผลกำไรจากการดำเนินการ หรือแม้กระทั่งการรักษาระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ
3. มีความจำเป็นที่จะต้องทำการปรับปรุงสังคม ซึ่งที่ผ่านมามีความขัดแย้งในการมองทรัพยากรของกลุ่มคนที่มียุคต่างกัน มรดกเหล่านี้จำเป็นต้องสร้างให้ประชาชนได้รับรู้ และมีจิตสำนึกในแนวทางที่เหมาะสมเหมือน ๆ กัน
4. ปรัชญาการทางวัฒนธรรมที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชน ควรได้รับการปรับปรุงและอนุรักษ์อย่างถูกต้อง
5. ทั้งสี่ประเด็นที่กล่าวมานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาให้ความสำคัญต่อมาตรการทางนิเวศวิทยา หรือ Ecological Parameter ทั้งทางด้านกายภาพและมนุษย์ รวมถึงมาตรการด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยระบบทางนิเวศวิทยานั้นจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วย ทั้งนี้ต้องให้การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่น้อยที่สุด โดยเฉพาะบริเวณที่มีความอ่อนไหว
6. ความหลากหลายทางชีวภาพในแหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์อยู่อย่างหลากหลาย จึงควรที่จะส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีความสอดคล้องในอันที่จะรักษาสมดุลเหล่านั้นไว้ให้นานแสนนาน
7. ระบบสนับสนุนคุณภาพชีวิตที่ดำรงอยู่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของคุณภาพชีวิตที่ดำรงอยู่จำเป็นต้องสร้างเสริมสิ่งจำเป็นพื้นฐานให้แก่ประชาชนอย่างเหมาะสม

เกณฑ์เกี่ยวกับความสามารถในการรองรับนั้น มีความผูกติดอยู่กับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะทำให้ผลการพัฒนานั้นส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจน้อยที่สุด การท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ไม่ควรมีผลกระทบในเชิงทำลายสภาพแวดล้อมเหล่านั้น แต่ควรมุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อวิธีการพัฒนา และวิธีการอนุรักษ์ที่สอดคล้องกัน ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นแต่ละแห่ง WTO (1996) ได้นำเสนอเกณฑ์การพิจารณาความสามารถในการรองรับจากการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ความสามารถในการรองรับทางกายภาพ
2. ความสามารถในการรองรับทางเศรษฐกิจ
3. ความสามารถในการรองรับทางสังคม วัฒนธรรม
4. ความสามารถในการรองรับของระบบสาธารณูปโภค
5. ภาพพจน์เชิงผลผลิตของกิจกรรมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว บริการท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยว ภายในองค์ประกอบทั้งสามนี้ยังมีองค์ประกอบย่อย ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เองที่เป็นตัวกำหนดบทบาทความแตกต่างกันของการท่องเที่ยวแต่ละรูปแบบ

ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนวงจรชีวิตของแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดของ Butler

แนวความคิดที่ว่า แหล่งท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมโทรมเสมอไป สอดคล้องกับแนวความคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 6 ระยะของ Butler (1980) นักภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวที่ได้อธิบายไว้ในบทความทางวิชาการเรื่อง “The Concept of a Tourism Area Cycle of Evaluation: Implementation for Management of Resources” ที่ตีพิมพ์ในวารสาร Canadian Geographer ปี ค.ศ.1980 โดยกล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวจะมีวิวัฒนาการเป็นวงจรตามระยะเวลา 6 ระยะ ประกอบด้วย 1) การสำรวจค้นหา (Exploration) ซึ่งนักท่องเที่ยวชื่นชอบกับการผจญภัยในแหล่งท่องเที่ยวหรือดินแดนที่แปลกใหม่ 2) การดำเนินการ (Involvement) หลังจากนั้นจึงมีข่าวสารแพร่กระจายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น จนทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามายังสถานที่นั้นๆ เพิ่มมากขึ้น 3) พัฒนาการ (Development) เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นจึงมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง 4) การเติบโตอย่างมั่นคง (Consolidation) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และบริการสาธารณะจะมีความเหมาะสมอยู่เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น 5) ภาวะชะงักงัน (Stagnation) เมื่อควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่สามารถทำได้ จึงเกิดภาวะชะงักงัน และ 6) ภาวะเสื่อมโทรมที่ต้องมีการฟื้นฟูสภาพ (Decline and Rejuvenation) เมื่อเกิดความเสื่อมโทรมจึงอาจต้องทำการฟื้นฟูให้สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่งอย่างเป็นวัฏจักร